

ŠE O DOGODKIH NA MADŽARSKEM, POLJSKEM IN V EGIPTU**Težka kriza v vzhodnem in zapadnem taboru****Novi napadi na Jugoslavijo - Na robu tretje svetovne vojne**

Zelo značilno je, da so se zavoljo revolucije na Madžarskem in političnega preokreta na Poljskem iznenada poslabšali odnosi med Jugoslavijo in Sovjetsko zvezo.

Kot dokaz naj omenimo le to, da je Moskva te dni dovolila načelniku albanske vlade, znanemu Titovemu nasprotniku Enver Hodži, da je v sovjetskem dnevniku Pravdi s prikritimi, toda razumljivimi besedami napadel jugoslovanske komunistične voditelje, češ da so oni krivi protisovjetskega ljudskega upora na Madžarskem.

Da se je razmerje med Beogradom in Moskvo poslabšalo, izhaja tudi iz pisanja glasila jugoslovanskih komunistov Borbe, ki trdi, da se je v nekaterih vzhodnoevropskih deželah in deloma tudi med komunisti na zapadu začela kar nova politična gonja proti Jugoslaviji. Očitek je, kakor rečeno, ta, da je za homatije na Poljskem, prav posebno pa na Ogrskem odgovoren Tito, ker se je mešal v notranje zadeve tako imenovanih podložniških držav ter jih s tem dejansko podžigal k uporabi proti Kremlju. Neki komunistični francoski zgodovinar je imel v Parizu celo posebno predavanje, v katerem je hotel dokazati, da je Jugoslavija pravzaprav »skrit agent zapadnega imperializma«.

Odnosi so se še bolj poslabšali konec preteklega tedna po nastopu predstavnika Jugoslavije Jože Brileja pred Združenimi narodi v New Yorku. Ko so namreč Amerikanci tu predložili resolucijo, naj Sovjetska zveza umakne svoje čete iz Madžarske ter dovoli prebivalstvu, da v svobodnih volitvah samo odloča o svoji usodi, je Brilej po nalogu svoje vlade glasoval z Ameriko ter vzbudil s tem veliko pozornost med zapadnjaki.

V ČEM JE TITOVA ODGOVORNOST

Očitki, ki lete na Jugoslavijo, da je ona povzročila politične spremembe na Poljskem in Ogrskem, so v luči zgodovinske stvarnosti v veliki meri opravičeni.

Titova odgovornost obstoji v tem, da se je l. 1948 odločno uprl Stalinu ter raje tvegala obstoj svoje vladavine in življenje, kot da bi se pokoril Kremlju in padel v popolno odvisnost od Moskve. Njegovo ravnanje so tedaj v srcu odobravalе množice tudi v ostalih podložniških državah in tudi številni ododni komunistični voditelji, ki so težko prenašali tujo vojsko v svoji deželi, in da jim Stalin po mili volji narekuje notranjo in zunanjo politiko ter povrh še gospodarsko izkorišča državo.

Vendar vsa nezadovoljnost jim tedaj ni mnogo pomagala. Kdor je pokazal najmanj-

šo simpatijo za osvobodilne težnje Jugoslovancov, so ga vrgli v ječo in s tem je bilo vse opravljeno.

Položaj se je pa temeljito spremenil, ko so po Stalinovi smrti prišli v Beograd Hruščev, Bulganin in Mikojan ter pred vsem svetom izjavili, da je *imel Tito prav!* Sledil je 20. občni zbor boljševikov v Moskvi, ki je odkril vsa Stalinova grozodejstva in ostro obsodil bistvene točke njegove politike. Sklepi občnega zbora so do temeljev pretresli vrste svetovnega komunizma.

Ko je zatem Tito obiskal Rusijo, kjer so ga množice sprejele kot zmagovalca, je bil ob zaključku podpisan sporazum, s katerim priznava Sovjetska zveza Jugoslaviji pravico do popolne neodvisnosti: ona vodi tako notranjo in zunanjo politiko, kot se njej zdi, da je prav, se lahko priključi ali ne priklju-

či temu ali onemu taboru ali nobenemu, skratka o svojih odločitvah ji ni treba nikomur polagati računov.

V trenutku, ko je Moskva vse to priznala Jugoslaviji, je bilo za slehernega politika jasno, da sovjetski voditelji ne bodo mogli večno zanikati istih ali sličnih pravic Poljakom, Madžarom, Čehom, Romunom in drugim narodom, vključenim v sovjetsko politično območje.

Že sama misel, da bi mogla Moskva stalno narekovati in ukazovati v srcu Evrope kulturno tako naprednim narodom, se je zdela protinaravna in taka politika je bila že vnaprej obsojena na propast. V kolikor je ta stalinska politika doživela svoj prvi polom v Jugoslaviji, je seve Tito nehotoma, že s svojim zgledom, nakazal tudi drugim komunističnim deželam pot k osamosvojitvi.

Zamujene politične in socialne reforme

Sedanji sovjetski voditelji so že koj po Stalinovi smrti zaslutili, da je tak zgodovinski razvoj najbrž neizogiben, a so zagrešili napako, da se niso *pravočasno* odločili postaviti sovjetsko politiko *na nove temelje*.

V tem je nezadovoljstvo med kmečkimi in delavskimi množicami podložniških držav čedalje bolj naraščalo ter bruhnilo z nezadržno silovitostjo na dan najprej na Poljskem in nato še z neprimerno večjo močjo na Madžarskem.

Vstaja na Poljskem je, kakor se zdi, pod spretnim vodstvom Gomulke zmagala, na Madžarskem je pa bila revolucija v krvi zadržana. Namesto demokratičnih svoboščin so dobili Madžari novo strahovlado.

Mnogi sodijo, da je borba madžarskega naroda za svobodo in neodvisnost za zelo dolgo časa izgubljena. Bistri zapadni opazovalci pa niso taki črnogledi. Oni so prepričani, da bo Sovjetska zveza navzlic vsemu kmalu *umaknila svoje vojaštvo iz Madžarske*: sedaj je hotela baje le dokazati Ogrom in svetu, da se kot velesila ne da pognati čez mejo od drobcene države, temveč da bo zapustila Madžarsko in druge dežele samo na podlagi prostovoljnih sklepov in v soglasju s svojo splošno politiko v Evropi.

Danes je pa že jasno, da bo na to njeno bodočo politiko mogočno vplival tudi upor na Madžarskem in Poljskem. Nadvse značilno je na priliko, da je celo mož, ki so ga sami Sovjeti postavili na čelo ogrske vlade, Janoš Kadar, razglasil program, ki vsebuje med drugim takele zahteve: enakopravnost Madžarske s Sov. zvezo, to se pravi umik čet, nadomestitev peterokrake zvezde z narodno

trobojnico in sodelovanje nekomunistov v vodstvu države, Kri 16 do 20 tisoč Madžarov, ki so padli v revoluciji, ni bila zaman prelitata.

Slične zahteve kot Kadar zagovarja na Poljskem Gomulka, ki se odpravlja s posebnim odposlanstvom v Moskvo na pogajanja s sovjetskimi voditelji. Težnja po neodvisnosti, svobodi in demokratizaciji družbenega življenja je zajela prebivalstvo teh dežel s toliko silo, da se ne da več zatreti in jo bodo morali resno upoštevati tudi odgovorni voditelji Sovjetske Rusije.

OGROŽENA ZAVEZNIŠTVA

To bodo prisiljeni storiti že zavoljo tega, ker se nezadovoljstvo z njihovo politiko na Madžarskem in Poljskem čedalje bolj širi tudi med njihovimi komunističnimi zavezniki.

Vlada Mao Tse Tungove Kitajske je na primer uradno izjavila, da brez pridržka odobrava zahteve poljskega in madžarskega ljudstva po neodvisnosti in enakopravnosti. Ravno tako da je pravična tudi želja Poljakov in Madžarov, da čedalje bolj demokratizirajo svoje politično in gospodarsko življenje. Tem zahtevam in željam je treba ugoditi, kajti edino na taki podlagi sloni lahko pravo in trajno prijateljstvo med socialističnimi državami.

Zelo pomembno je tudi, kakšen odziv so imeli madžarski dogodki na Poljskem. Čeprav se tamkajšnja vlada in prebivalstvo na vse načine trudita, da bi v sedanjem nevarnem času po nepotrebem ne izzivali Sovjetske zveze, ni bilo mogoče prepričati, da bi

(Nadaljevanje na 3. strani)

NOVICE Z VSEGA SVETA

NA POTI JE POLICIJA

V Neapelj so prispele prve edinice oboroženih sil, ki jih organizirajo Združeni narodi, da bi namesto Angležev, Francozov in Židov zasedle vojaške postojanke ob Sueškem prekopu in na polotoku Sinaju.

Nasser je ta sklep Združenih narodov odobrila, uprla pa se mu je izpočetka odločno vlada Izraela v upanju, da si za vedno obdrži vsaj del egiptovskega ozemlja, ki si ga je ob zahrbtnem napadu osvojila. Nato so se pa Židje svojega poguma ustrašili in se končno tudi oni podvrgli sklepu Združenih narodov.

Iz Neaplja so prvi oddelki mednarodne policije že odleteli proti Sueškemu prekopu. Sestavljeni so iz Dancev in Norvežanov in opremljeni z najmodernejšim orožjem. Policija bo narasla s časom na 16.000 mož. Vanjo bodo za sedaj sprejemali samo mlade vojake iz nevtralnih držav, ki niso zapletene v spor na Srednjem vzhodu, tako n. pr. Fince, Pakistance, Nizozemce, Kanadčane in druge. V policijo bo stopilo tudi 700 Jugoslovanov.

Ker bodo vojaki zelo dobro plačani, ni strahu, da bi tej policiji kdaj zmanjkalo potrebnih mož in častnikov. Za poveljnika mednarodne vojske je bil imenovan Kanadčan general Burns.

GOMULKA V MOSKVI

Včeraj je načelnik poljske vlade Gomulka odpotoval v Moskvo na razgovore s sovjetskimi državniki. S seboj je vzel veliko število gospodarskih in vojaških strokovnjakov, kar dokazuje, da bodo pogajanja zelo obsežna in podrobna ter postavila odnose med Poljsko in Sovjetsko Rusijo bržkone na popolnoma nove temelje.

Gomulka bi bil moral že davno biti v Moskvi, a je zaradi nemirnega položaja v državi pot doslej vedno odlagal.

Istočasno so v Moskvi objavili novico, da je dosedanji vojni minister maršal Rokosovski, ki ga je bil Stalin vsilil Poljakom, — odstopil. Na njegovo mesto je bil imenovan Gomulkov pristaš in »titovec« general Spjalski, katerega so šele pred meseci izpustili iz ječe.

VELIKA ZMAGA JUŽNIH TIROLCEV

V nedeljo so bile na Južnem Tirolskem volitve v pokrajinski in deželni zbor.

Laški nacionalisti so se na vse načine trudili, kako bi edinstvo narodne manjšine izpodkopavali in so v ta namen podpirali skupino razdiračev nemške narodne sloge, ki so nastopili na volitvah z razkolniško listo »Tirolska ljudska skupnost« proti doslej enotni »Južnotirolski ljudski stranki«.

Izidi nedeljskih volitev so bili za razkolnike porazni: za Južnotirolsko stranko je glasovalo 124.161 volivcev, to je 12 tisoč več kot l. 1952, razbijači narodne sloge pa so dobili vsega recí in piši 1416 glasov. Večje sramote ni še doživela nobena politična skupina.

Nemška manjšina bo imla v pokrajinskem svetu v Bocnu spet 15 poslancev, vsi ostali pa 7.

Za to zmago se mora manjšina zahvaliti le močni narodni disciplini, kajti številke dokazujejo, da so italijanski volivci od l. 1948 do 1956, to je za demokristjanske vladavine,

narasli za nič manj ko 30%. Če bi ne bilo Južni Tirolci složni, bi danes v pokrajinskem svetu ne imeli več 15 poslancev.

Kako klavrne in žalostne so v primeri z Južnim Tirolskim razmere v naših krajih, kjer razni naši »voditelji« najodločneje odbijajo katerikoli skupni nastop Slovencev.

FANFANI O MANJŠINAH

Glavni tajnik Krščanske demokracije Fanfani, ki se je udeležil volilnega boja na Južnem Tirolskem, je v Bocnu izjavil, da se bo njegova stranka potrudila popraviti napake, ki so bile storjene v politiki z narodnimi manjšinami. Pristavil pa je, naj Nemci nikar ne mislijo, da bo Južni Tirol postal zaradi tega »nekak nemški narodnostni park«, to pomeni ozemlje, na katerem bi se na umeten način ščitil narodni obstoj manjšine.

Ta pripomba morda najvplivnejšega moža v državi nam odkriva vso protimanjšinsko miselnost vladajoče stranke: načrtno naseljevanje Italijanov na tuje jezikovno ozemlje se bo — nadaljevalo. Če bo pri tem domače prebivalstvo postalo na svoji zemlji brezpomembna manjšina, ne bo krivda Kršč. demokracije.

Od take stranke, kakor vidimo, zaman pričakujemo narodne pravičnosti.

SUEZ IN TRST

Francozi in Angleži so skušali opravičiti svoj napad na Egipt z izgovorom, da je treba brezpogojno držati vsaksebi židovske in egiptovske oborožene sile, češ da se le tako da zajamčiti *svobodna plovba po Sueškem prekopu*.

Posledica angleško-francoskega napada je pa bila, da so bile v prekopu potopljene neke ladje in s tem nemudoma *uničena svobodna plovba skozi Suez*. Preden očistijo prekop, bo preteklo baje nekaj mesecev.

Škoda trpi zavoljo tega ves svet in seve tudi Italija: ministrstvo za industrijo je omejilo v državi potrošnja nafte in nekatere pomorske družbe so že povišale prevoznine za blago na daljni vzhod in nazaj.

V Trstu je podjetje Esso ustavilo destilacijo nafte in tudi čistilnica Aquila je morala svoj obrat omejiti.

Stotinam delavskih družin grozita sredi zime brezposelnost in beda. Za vse to se motajo zahvaliti zgrešeni politiki Edena in Molleta, ki sta začela vojno proti Egiptu, da zagotovita svetu »mir« in zajamčita »svobodno plovbo« po prekopu.

KDO JE JANOŠ KADAR?

Sovjetska vojska je izročila na Madžarskem vso oblast v roke Janoša Kadarja. Ker se danes ves svet zanima, kakšen mož je novi ogrski ministrski predsednik, priobčujemo o njem naslednje podatke.

Rojen je bil l. 1912 v revni kmečki družini in se učil za kovaškega vajenca. Že z 19 leti je osnoval krožek mladih komunistov in bil za Horthyjeve vlade pogostoma v ječah. Medtem ko so za časa zadnje vojne mnogi komunistični voditelji zbežali v Rusijo in sedeli v moskovskih hotelih, je Kadar ostal doma in vodil po gozdovih oboroženo borbo proti Hitlerju in Mussoliniju. Končno je padel v roke Gestapa, ki ga je kruto mučil, ven-

dar se mu je posrečilo zbežati in si rešiti življenje.

V prvi madžarski povojni komunistični vladi je postal načelnik policije in nato l. 1948 notranji minister. Pod njegovim ministrovanjem so na Madžarskem vodili krivične procese zoper kardinala Mindszentyja in zunanjega ministra Rajka, ki je končal, kakor vemo, svoje življenje na vislicah.

Kmalu je pa postal tudi Kadar odločen »titovec« in prišel v spor s Stalinom in Rakosijem ter padel sam v roke komunistične tajne policije A.V.H., ki ga je strahovito mučila. Strgali so mu vse nohte s prstov.

Ko je bil l. 1953 spuščen iz ječe, je gojil le eno željo: da bi se maščeval Rakosiju. Med budimpeštanskim delavstvom si je kot mož železne energije pridobival čedalje več vpliva, toda veljaven član v vodstvu stranke je postal šele lansko leto. Sedaj so ga krvavi dogodki spravili na površje.

Po zadnjih vesteh se na vse načine trudi, kako bi spet spravil v vlado Nagyja, ki je po svoji naravi bolj učenjak kot politik, a uživa v ogrski javnosti velik ugled.

NAPAČNE PRIŽNICE

Zaradi dogodkov na Ogrskem je prišlo po raznih mestih zapadne Evrope do hudih izgredov. V Parizu so zažgali sedež komunistične stranke in policija je komaj rešila iste usode uredništvo dnevnika Humanité. Hude demonstracije so bile tudi v Rimu, kjer so fašisti skušali naskočiti sedeže komunističnih organizacij. Vrelo je ravno tako v Trstu. Tu so se širili glasovi, da so v nevarnosti ne le sedeži komunistov, temveč tudi oni nekomunističnih Slovencev. Ker je policija bila na straži, se ni, hvala Bogu, v Trstu nič zgodilo.

Zanimivo je pa, da so bili pri teh demonstracijah najbolj goreči fašisti in nacionalisti, to je ravno oni ljudje, ki so se z nasiljem najbolj proslavili v naših krajih. Kako morejo taki možje govoriti o svobodi in enakopravnosti narodov, je naravnost nerazumljivo. Pri nas so zažigali naše narodne domove in na vse načine preganjali Slovence in vse svoje nasprotnike. Še danes ne sme v tržaškem ali goriškem svetu noben Slovenec spregovoriti v svojem jeziku, ker mu s hrupnim divjanjem zamaše usta.

Taki ljudje so zadnji na svetu, ki smejo ziniti besedo: svoboda!

STRAH PRED VOJNO

Najnovejši dogodki na Madžarskem in v Egiptu so navdali ljudi s silnim strahom pred novo svetovno vojno. Ko so v ponedeljek nekatera letala krožila nad Neapljem in je začelo obnem pokati ter se je nad nekim nebotičnikom prikazal ogenj, so ljudje mislili, da je vojna že tu in se preplašeno zatekali v hišne veže in kleti. V resnici so pa delavci, ki so dokončali nebotičnik, samo praznovali likof ter od veselja puščali v zrak umetne ognje. Iz vsega se pa vsekakor vidi, v kakšni napetosti živi danes svet.

V ZRAČNE VIŠINE

Že od nekdaj je človeka mikalo v globine morja in v zračne višine sredi vesoljstva, da bi dognal, kaj se v njih skriva. Prvi znanstvenik, ki si je upal v velike višine, je bil profesor Avgust Piccard. Maja l. 1931 je poletel z balonom kar 16.000 metrov visoko. Naslednje leto je dosegel že 17 tisoč metrov. Te dni sta pa dva Amerikanca prišla s posebnim balonom že v višino 23.000 metrov.

NOVICE

KAJ MISLI LJUDSTVO O EGIPTU

Mednarodni zavod Gallup je poizvedoval v 8 državah, kako sodi prebivalstvo o francosko-angleškem napadu na Egipt. Na vprašanje, ali ga odobrava, je v Ameriki odgovorilo 62 odstotkov ljudi, da ga ne, 15 je napad odobraval, 23 odstotkov pa ni imelo nobenega mnenja. V Italiji je bilo proti napadu 69 odstotkov, na Finskem 82, na Norveškem 93, v zapadni Nemčiji pa 72. Že iz tega vidimo, kako sta Eden in Mollet v svetu osamljena.

HUD MRAZ

V Dolomitih na Južnem Tirolskem je padel toplomer že na 10 stopinj pod ničlo. Snežni plaz je zasul dva drvarja, od katerih si je le eden rešil življenje. Drugega so po eni uri izvlekli zmrznjenega iz snega.

KORISTNO DRUŠTVO

V Švici so ustanovili društvo, katerega člani hodijo po ulicah in fotografirajo napake, ki jih zagreše avtomobilisti in drugi vozači. Ko so slike razvite, jih pošljejo vozačem z vljudnim opominom, naj drugič bolj pazijo. Taka opozorila zaležejo v Švici pogostoma več kot kazni. Pri nas še kazni nič ne pomagajo in je na cestah čedalje več nesreč.

BOGATA DEŽELA

Letos so Amerikanci plačali državi nič manj ko 100 milijard dolarjev neposrednih davkov, po naše 63 tisoč milijard lir. Italijanski državni proračun znaša pa le okrog 3000 milijard, to se pravi 21-krat manj, kot dobe Združene države od prebivalstva samo na neposrednih davkih.

V teh astronomskih številkah se izraža vsa blaginja Amerike in revščina ostalih dežel.

MEDNARODNO ZBOROVANJE

Medtem ko okoli nas treskajo bombe, so se v Parizu zbrali na peto mednarodno zborovanje plesni učitelji. Pritoževali so se, da jim gre slabo: plesanje propada, boj proti modernim plesom, kjer se vse zviija in lomi, ni upravičen in plesni učitelji imajo tudi pravico do državne pokojnine. Vse to verjamejo, toda da je ravno zdaj pripraven čas misliti na ples, menda ne bo držalo.

ŠIBEK PLEN

V Milanu so pred dnevi zlikovci vdrli na cesti v stari avto župnika Pertico, pobasali iz voza velik bel ovoj in zginili, misleč, da so v njem težki tisočaki, s katerimi se bodo obogatili. Ko so ovoj odprli, so pa našli v njem samo kup — svetih podobic.

KAM IZGINJAJO?

Novcev po 50 lir je vedno manj v obtoku, čeprav so jih nakovali za 6 milijard lir. Senator Bardellini je naprosil vlado, naj razreši uganko.

Začeli so preiskavo in prišli na sled, da kovanci izginjajo v neko sosedno državo, kjer jih uporabljajo v industriji kot kovinske ploščice.

JAGODE NA GRMIČEVJU

Nekemu nemškemu poljedelskemu strokovnjaku se je po dolgoletnih poskusih posrečilo, spremeniti rastlino gozdnih jagod v grm, ki je nad en meter in pol visok. V nekaj letih bo to grmičevje v prodaji.

TRGOVINA S TOČO

V hribih države Colima v Mehiki pobirajo, kakor beremo, ondotni prebivalci točo ter jo nosijo na trg v nižinska mesta. Prodajajo jo kot pri nas kmetje sadje in zelenjavo.

NI MOGEL VEČ

Te dni bo stopil pred sodnike mladi Renato Soldini iz Milana. Oktobra je šel na kvesturo in rekel: »Prosim, zaprite me, ker sem poneveril dedar!« Ustregli so mu in zatem dognali, da je ta po slovesu najvestnejši in najpoštenjši bančni blagajnik v teku 3 let poneveril 27 milijonov. Zafrcal jih je v igri in z neko lepoticco. Primankljaje je sproti kril z ponarejenimi menicami.

Ko so Soldiju oktobra pridelili še enega blagajnika, sleparija ni mogla več naprej in mož se je prijavil.

TELEVIZIJA IN COPATE

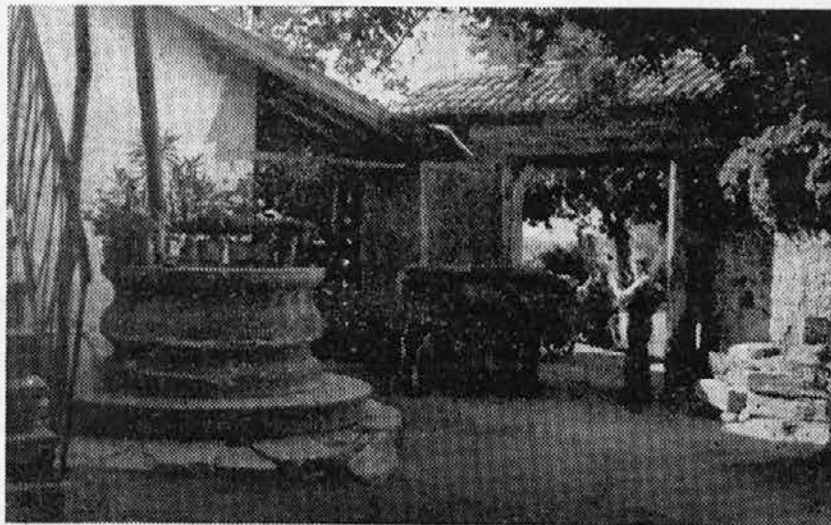
Odkar se televizija tako močno širi, so ugotovili, da se tudi prodaja copat zelo veča. Tudi tobaka precej več prodajo. To prihaja od tod, da ljudje po večerji ostajajo doma, si obujejo copate, prižgo cigareto in gledajo v televiziji dogodke po svetu. Iznajdba ima, kako vidimo, zasluge za povzdigo družinskega življenja in trgovine s — copatami.

LADJE PUSCAVE

Prirodoslovci so ugotovili nov pojav v živalstvu: medtem ko število živali po svetu na splošno pada, je vedno več kamel ali velblodov. Število teh »ladij puščave« znaša danes že skoro 10 milijonov.

POSEBNO ZDRUŽENJE

V Rimu so ustanovili svojevrstno organizacijo, to je Zvezo cestnih žrtev. Namen društva, obsegajočega vso Italijo, je, da pravno in drugače pomaga osebam, ki jih nepredvidni ali brezvestni vozači na cestah povozijo. Doslej so bili za slučaj nesreče le avtomobilisti zavarovani, medtem ko si je ubogi povozenec moral sam iskati pravice in odškodnine.

KMEČKO DVORISCE V GABROVICI

Kamela prenaša skozi puščave najtežje tovore tudi v vročini do 50 stopinj, ne da bi tedne okusila kapljo vode. Ko pa pride do studenca, je zmožna popiti v 10 minutah po en hektoliter. Voda se ji ne nabira, kakor so nekoč mislili, v grbi, ampak se sorazmerno porazdeli po vsem telesu. Iz te zaloge črpa kamela tekočino, kadar ne najde vode.

POGREBNI OBIČAJI

Ljudstva imajo posebno v vzhodnih deželah navado, da močno objokujejo umrle. Kadar je v Perziji umrl imenitnik, niso jokali, kot je naravno, le sorodniki in prijatelji, marveč tudi za to posebej plačani ljudje in celo — konji. Živalim so dali v nozdrvi gorčična semena, tako da so jim med pogrebom padale iz oči solze na cesto. Čim imenitnejši je bil pokojnik, tem več je moralo biti tarnanja in solza.

Težka kriza v vzhodnem in zap. taboru

Nadaljevanje s 1. strani

delavci na svojih zborovanjih javno ne protestirali zoper nastop sovjetske vojske na Ogrskem.

Vse te stvari pomenijo za Moskvo izredno dragocen nauk za pravilno usmeritev njene bodoče politike. Vzhodni komunistični tabor se že danes nahaja v očitni krizi. Če je Moskva ne bo znala zadovoljivo rešiti, se utegne kriza tako zaostri, da bo Sovjetska zveza ostala s časom osamljena celo v mednarodni komunistični javnosti.

V ravno tako globoko in težko krizo je pa zabredel tudi tabor zapadne demokracije. Krizo na zapadu sta povzročila Eden in Mollet, ker sta brez vednosti in odobrenja Amerike in Združenih narodov zahrbtno udarila z orožjem na Egipt. S tem sta izzvala tako

divji odpor v arabskih in azijskih državah, da sta pritirala človeštvo skoro do roba tretje svetovne vojne.

Arabski državni poglavarji so izvečine proglasili splošno mobilizacijo, Rusija in Kitajska sta pa zagrozili, da pošljeta Egiptu na pomoč orožje in »prostovoljce«. Načelnik Kitajske vlade Ču En Lai je izjavil, da je 600 milijonov Kitajcev pripravljenih podpreti »težko preizkušeno egiptovsko ljudstvo«, in na Kitajskem so začeli kot v Rusiji že zbirati čete prostovoljcev in vojaških strokovnjakov.

Če bi ne bili Francozi in Angleži v poslednjem trenutku ustavili v Egiptu ognja, bi danes bržkone grozila človeštvu tretja svetovna vojna z vsemi svojimi neizrekljivimi grozotami.

Dopisi s Tržaškega

BAZOVICA

Preteklo nedeljo smo na Bazovici slovesno praznovali 100-letnico naše župne cerkve. Dne 10. novembra je namreč poteklo 100 let, odkar so položili prvi kamen sedanjega svetišča. Že v soboto so se v vasi zbrali otroci iz vse župnije in prisostvovali službi božji. Nato so jim v župnijski dvorani vrteli vzgojni film »Velika prijateljca«. Naslednji dan sta bili v farni cerkvi dve slovesni maši, ki so se ju udeležili mnogi verniki. Cerkvene slovesnosti so se zaključile s popoldanskim blagoslovom, ki ga je opravil tržaški škof msgr. Santin. Ob tej častitljivi obletnici je bila v župnijski dvorani kulturna prireditev, na kateri sta nastopila otroški ter cerkveni zbor. Slovenski oder pa je v režiji prof. Peterlina uprizoril Mihe Jerasa »Tržaško legendo«. Prireditve se je udeležilo mnogo domačinov ter tudi nekateri meščani.

PROSEK

Prosečani smo se več dni pripravljali, da bi v nedeljo dostojno obhajali praznik sv. Martina, našega farnega zavetnika. Verni ljudje so se dopoldne udeležili slovesne službe božje ter se zahvalili svojemu zavetniku za vse dobre, ki so jih z njegovim posredovanjem od Boga prejeli.

Kakor običajno so tudi letos prišli v vas številni kramarji ponujati ter razkazovati svoje blago domačim in tujim odjemalcem. Škoda je le, da nas je hudo motil dež, ki je že predpoldne začel neusmiljeno liti. V bližnji Devinščini je bil običajni prašičji sejem, ki je bil, kakor smo slišali, precej živahen. Kmetovalci so imeli bogato izbiro in tudi cene so bile ugodne.

Zaradi slabega vremena se našega martinovanja ni moglo udeležiti precej meščanov in prebivalcev iz sosednjih kraških vasi tu in onkraj meje. Kljub temu pa so bili popoldne in predvsem proti večeru vsi gostinski obrati nabito polni; mnogi pa so obiskali tudi dve vaški osmici, kjer so ta dan točili pristnega prosekarja.

Bog daj, da bi mogli še mnogo let v miru obhajati ta domači ljudski praznik. Ta je želja nas vseh, posebno danes, ko se nad svetom zbirajo temni in grozeči oblaki.

Sl.

BRIŠČIKI

Kljub odločnim protestom vseh vaščanov in navzlic takojšnjemu posredovanju naše občine se zdi, da šolska oblastva nočejo preklicati ukrepa, po katerem se pri nas letos ne sme ustanoviti nova šola. Ravnanje šolskega skrbništva je silno čudno; najprej nam zagotove šolo in obenem naroče občini, naj najde primerne prostore ter jih tudi opremi, pa ti naenkrat, ko je že vse pripravljeno, sporoče, da se šola ne bo odprla! Istočasno pa se jim strašno mudi otvoriti v sosednem Zgoniku laško šolo za — štiri učence!

Slišali smo, da se oblastva sedaj izgovarjajo, da šole pri nas ne morejo na novo odpreti, češ da tega ne predvideva londonski sporazum. Če je ta govorica resnična, je bil sporazum vsekakor višek diplomatske spretnosti! Pravice, ki jih ta nudi tržaškim Slovincem, se razen tega baje ne morejo še uveljavljati, češ da sporazuma ni še odobrila rimski parlament. Ko pa gre za kak Slovincem ne

ugoden ukrep, se zdi, da je londonski sporazum polnomočen ter za vse obvezen!

Tako igračkanje se vsem našim ljudem silno upira ter zna prej ali slej škodovati tudi oblastvom. Zato bi bilo vsestransko koristno, da v naši vasi takoj odpro šolo, kakor jo upravičeno zahtevajo vsi vaščani.

DOLINA

V zadnji številki Novega lista sem med dopisi čital članek Enkrat za vselej!

Kar ste v njem napisali za Nabrežino, velja ravno tako za našo občino. G. Lovriha je bil namreč izvoljen za župana prvič l. 1949, še preden je Novi List začel izhajati. Tudi pri predzadnjih volitvah, ko so vse slovenske stranke (SDZ, SKSZ in OF) nastopile složno proti kominformistom, je g. Lovriha prodril.

Metati sedaj (kar naenkrat krivdo za zopetno izvolitev g. Lovrihe na Novi list in dr. Besednjaka je torej smešno in zlobno.

Čudim se, da uredniki Kat. glasa, ki so duhovniki in bi zato morali biti tudi vzgojitelji, ne vedo, da ima laž kratke noge, čeprav bi se že iz drugih vzrokov morali laži izogibati.

Ponižni katolik

P. S. To sem vedno bil in ostanem, čeprav me zaradi tega dopisa morda gg. nunci-uredniki označijo za filotitovca.

NABREŽINA

Kakor smo napovedali, je bil v ponedeljek na županstvu v Nabrežini ustanovljen Odbor za pospeševanje strokovne izobrazbe. Za predsednika so imenovali nabrežinskega župana, za podpredsednika arh. Radoviča ter g. Sonzogna, tajniške posle pa bo izvrševal dr. Gerbini, nabrežinski občinski tajnik.

Mladina iz Nabrežine priredi pod okriljem prosv. društva »Igo Gruden«

V NEDELJO, 18. NOVEMBRA, OB 16. URI
V KINODVORANI V NABREŽINI

GUIDA CANTINIJA veselolgro v treh dejanjih

Klatež

Vljudno vabljeni vsi prijatelji mladine.

MAVHINJE

Pretekli teden se je pri generalnemu komisarju dr. Palamari zglasilo odposlanstvo iz Mavhinj, da ga podrobneje seznaniti, kako je z obnovo naše od nacistov porušene ter sežgane vasi. Domačini so mu pojasnili, da niso bili še obnovljeni nekateri skednji, lope in hlevi, kar prizadeva našim kmetovalcem čedalje večjo škodo. Izrazili so željo in upanje, da bo dr. Palamara odredil, naj se tudi ta važna dela v kratkem izvrše.

Generalni komisar se je nad izjavami našega odposlanstva začudil, saj je od tržaškega tehničnega urada (Genio civile) baje zvedel, da vsa porušena ter sežgana poslopja so že davno obnovljena.

Obljubil pa je, da bo takoj poslal v Mavhinje izvedenca, ki naj ugotovi dejansko stanje.

Upamo, da se bo ta zadeva sedaj končno premaknila z mrtve točke ter da bo tako enkrat za vselej zaključen naš križev pot.

SESLJAN

Preteklo nedeljo smo pokopali 81-letno sopo Karolino Klarič iz Vižovelj. Pogreba se

je kljub slabemu vremenu udeležila obilna množica, kar je dokaz, da so pokojnico vsi radi imeli in spoštovali. Naj ji bo lahka domača zemlja! Sorodnikom izrekamo globoko sožalje.

Kakor se vsi gotovo še dobro spominjate, so Sesljančani in Vižovci preteklo poletje spet oživili kulturno delovanje ter obnovili staro prosvetno društvo »Morje«. Tedaj so tudi imeli uspelo prireditve, ki se je udeležilo mnogo domačinov ter lepo število ljudi iz ostalih kraških vasi. Prireditve je dokazala, da imajo tudi Slovenci iz teh narodno hudo ogroženih krajev mnogo volje za kulturno izživiljanje. Dobro se namreč zavedajo, da se s prosvetnim delovanjem naši ljudje ne samo vsestransko izobražujejo in plemenitijo, temveč obenem najučinkoviteje branijo svoj narodni obstoj. Na žalost pa njihova dobra volja ne zadostuje. V vasi krvavo potrebujejo prostore, pa naj so še tako majhni in skromni, kjer bi se ljudje lahko sestajali in vadili. Nekateri domačini se s tem vprašanjem že dalj časa belijo glave, vendar doslej brez uspeha. Zato se tudi s tega mesta obračajo na vse rojake, s prošnjo, da jim priskočijo na pomoč. Prepričani so, da bi z združenimi močmi prej ali slej morali uspeti.

Kj.

ŠOLNIKI SO ZBOROVALI

Preteklo nedeljo je bil prvi redni občni zbor Sindikata slovenske šole. Tajnik g. Gerdol je v poročilu poudaril, da je sindikat naredil vse, kar je bilo v njegovi moči, da se rešijo številna vprašanja, ki tarejo naše šolnike zlasti po prihodu laške uprave v Trst.

Društvo je posredovalo, da se uredi pravni in gmotni položaj upravnega ter postržnega osebja. Zahtevalo je izplačilo izredne doklade (emergenze), sestavilo je obširno spomenico, ki jo je izročilo prosvetnemu ministru Rossiju. Dne 21. avgusta je sklicalo sestanek predstavnikov vseh slovenskih političnih skupin, da se pogovore o osnutku za uzakonitev slovenskih šol v Italiji. Po sprejetih navetih je sindikat še isti mesec poslal rimski vladi svoje predloge k osnutku. Posebno spomenico o slovenski šoli so kasneje poslali tudi predsedniku Segniju. Učitelj Gerdol je nato obširno poročal tudi o društvenem organizacijskem in prosvetnem delovanju ter izrazil upanje, da bodo vsi šolniki podprli težko delo novega odbora.

Referent za srednje šole prof. Umek je ugotovil, da so letos nekateri profesorji ostali brez službe, ker se je zmanjšalo število učencev. Poudaril je, da bi se to ne bilo zgodilo, če bi vlada šole bila že uzakonila. Govornik je izjavil, da vlada očitno nalašč zavlačuje uzakonitev, ker čaka, dokler se število učencev še bolj zmanjša. Prof. Umek je obenem zahteval, naj oblastva letos odslovljene profesorje drugje zaposlijo, kakor so bila naredila za vse uslužbence bivše ZVU.

Ob koncu so izvolili nov odbor, ki ga sestavljajo v glavnem stari člani.

AVTOBUSNA ZVEZA Z JUGOSLAVIJO

Te dni je bila vzpostavljena redna avtobusna zveza med Trstom in Ljubljano ter med Trstom in Reko. Na progi Trst - Ljubljana vozijo avtobusi tržaškega podjetja SAT ter ljubljanskega podjetja SAP.

Vozni red je naslednji: **Odhod iz Trsta:** v torek, četrtek in nedeljo ob 7.30; v sredo, soboto in nedeljo ob 18. uri. **Prihod v Trst:** v torek, četrtek in nedeljo ob 19.20; v sredo, soboto ter nedeljo ob 9.30.

Na progi Trst - Reka vozijo avtobusi tržaškega podjetja SARA ter reškega Autotrans.

Odhod iz Trsta: dnevno ob 7.15 ter 16. uri
Prihod v Trst: dnevno ob 9.35 ter 18.30.

— Dopisi iz Goriške —

UPRAVNE VOLITVE NA GORIŠKEM

Doslej še ni nobena stranka od enajstih, ki bodo nastopile pri prihodnjih volitvah za občinske svete in pokrajinski zbor, razglasila svoje kandidatne liste. Že danes pa je gotovo, da bodo nennijevci in Saragatovi socialni demokrati šli tudi to pot ločeno na volitve; prav tako je gotovo, da bodo nastopili monarhisti z dvema listama. Krščanska demokracija bo kandidirala za predsednika pokrajinskega sveta kakor doslej dr. Culota in za goriškega župana že tretjič dr. Bernardisa. Za kandidate bomo zvedeli najkasneje v petek, ko poteče opoldne rok za vlaganje list.

Slovenci bodo nastopili tudi v mestu in ne le v podeželskih občinah v okviru dveh strank.

Italijanski listi poročajo med drugim tudi to, da bosta kandidirala na listi SDZ dr. Gušto Sfiligoj in molčeči dr. Anton Kacin, dr. Birsar, dr. Macuzzi in profesor Bratina. To pomeni, da so tako zvani slovenski demokrati bivšega občinskega in deželnega svetovaleca Rudija Bratuža popolnoma spregledali, dr. Birso pa potisnili v ozadje, ker sta se to pot dr. Sfiligoj in dr. Kacin hotela postaviti v žarko luč slovenske javnosti.

Najpomembnejša pridobitev za SDZ je pa vsekakor kandidatura prof. Bratine.

SEJA POKRAJINSKEGA ODBORA

Na seji pokrajinskega upravnega odbora so pod predsedstvom dr. Culota med drugim sklenili uporabiti 4 mil. za ogrevalne naprave v gradiščanski štirotišnici Duca d'Aosta, ki jih bo zgradilo tržaško podjetje Bohem. Kmetijski šoli v Ločniku pa je upravni odbor poklonil zemljišče, ki bo služilo strokovnemu pouku učencev imenovane šole.

Gluhonemnici so nakazali 100.000 lir za zgradnjo športnega igrišča.

Ob tej priliki želimo poudariti, da Slovenci nikakor ne moremo razumeti pregrešne trdovratnosti goriške pokrajinske uprave, ki jo izpričuje s tem, da doslej še ni dala niti vinarja podpore za kako slovensko kulturno ali človečansko ustanovo. Gospoda bržkone misli, da mi goriški Slovenci nismo udje goriške dežele. S svojim krivičnim postopanjem ne delajo drugega več, kot da sramotijo krščansko in katoliško ime svoje stranke. Ker pa je njihovo ravnanje tudi protidemokratsko, bi morali črtati iz uradnega naslova svoje Krščanske demokracije tudi zadnji naziv. Tako bi postali stranka brez naslova, to pomeni stranka brez prepričanja, kar bi tej dejanski nenačelni politični skupini edino pristojalo.

OBMEJNI PROMET

Številke obmejnega osebnega prometa za mesec oktober dokazujejo, kako potreben in učinkovit je videnski sporazum za obmejno prebivalstvo obeh držav. Saj je v tem mesecu prekoračilo mejo s prepustnicami kar 44.626 jugoslovanskih in 23.308 italijanskih državljanov.

DRUGI LITERARNI VEČER

Preteklo soboto je bil v Gorici drugi literarni večer, na katerem so nastopili naši mladi pesniki in pisatelji. Goričan Benedikt Filibert je obilnemu občinstvu prebral

nekaj svojih zares lepih pesmi. Znana Vislava pa je nastopila s svojo zrelo prozo in pesmimi. Tržačan Jogan Hektor je bral svojo prozo, Birsar Sergej je pa občuteno recitiral svoje pesmi in bral svojo prozo. Nastopila sta še dva učiteljskega iz Tolmina, in sicer Šavli ter Izidor Hvalica.

ŠTEVERJAN

Prejšnji teden smo Števerjanci vendar utegnili posejati pšenico. Zato smo kar zadovoljni, da jo je dobro zalil dež. Tudi s trgovino vina smo letos na dobrem, saj se je njegova cena v zadnjih dneh precej dvignila. Navadna briška rebula gre po 90 do 100 lir liter. Tokajec pa je gotovo za 20 lir dražji.

V torek preteklega tedna smo položili k večnemu počitku posestnico Perino Humar.

Pokojnica je bila izredno dobra gospodinja, skrbna mati ter narodno zavedna žena, ki se je tudi živahno udeleževala zlasti v Marijini družbi. Njene hčerke so pa vneto delovale pri domačem pevškem zboru, saj imajo izredno lepe glasove. Pogreba se je udeležilo mnogo ljudi. Pevski zbor ji je pod vodstvom pevovodje Hermana Srebrničarja zapel na domu in na grobu prelepe žalostinke.

Plemeniti pokojnici naj sveti večna luč, sorodnikom izrekamo tudi na tem mestu iskreno sožalje.

V nedeljo se bomo v naši cerkvi hvaležno zahvalili za vse duhovne in gmotne dobrote, ki nam jih je izkazal dobri Stvarnik v letošnjem letu. Prav je, da se te zahvalnice Števerjanci udeležijo v obilnem številu.

Predpreteklo nedeljo se je od nas poslovil dosedanji kaplan g. Hilarij Cotič, ki je premeščen v Štandrež. Na zahvalnico pa bomo imeli v svoji sredi že g. Simsiča, ki mu že sedaj iz srca želimo, da bi se med nami dobro počutil.

ŠTMAVER

V zadnjih dneh so na naši glavni cesti že pokrili vodovodne jarke, vendar pa je cesta še vedno taka, da je voznja po njej skoraj nemogoča.

V zadnji številki smo poročali, da sta se v Dutovljah poročila Figel Jožef in Darinka Filipičič. Zagrešili smo pomoto, ker se ženini menuje Mitko in ne Jožef. Jožefi Figel so namreč že vsi, hvala Bogu, poročeni.

IZ DOBERDOBA

Pred več tedni smo se pritožili, da je ministrstvo za delo ob razpisu novih delovišč za Goriško spregledalo potrebe naše in Števerjanske občine.

Danes pa z zadovoljstvom sporočamo, da so medtem tudi pri nas otvorili novo delovišče, ki bo zaposlilo 35 delavcev 76 delovnih dni; popravili bodo razne občinske ceste, zlasti pot ob doberdobskem jezeru do Jamelj. Za nova dela so določili 2 milijona in skoro 300 tisoč lir.

Tudi ta primer priča, kako se občinska uprava pod vodstvom delavnega našega župana vsestransko trudi za napredek občine.

Zadnjič smo poročali, da je v načrtu zgradnja nove vodovodne črpalke pri studencu v Petovljah med Sovodnjami in Zagajem. Zgradili bodo najprej vse naprave do vodnega nabiralnika ter položili cevi do prvih hiš v Doberdobo. Stroški za ta dela pa bodo predvidoma znašali 70 milijonov lir.

IZ JAMELJ

Vsi prebivalci spodnjega Krasa so z velikim zadovoljstvom pozdravili otvoritev mejnega prehoda Klariči pri Jamljah. Kdor je doslej hotel obiskati sorodnike v Jugoslaviji, je moral izgubljati mnogo časa. Od Klaričev do Brestovice je pa sedaj le 15 minut peš hoje. Prehod skozi ta blok pa bo kljub temu hudo otežkočen, ker ga ne morejo uporabljati motorna vozila.

Zaželeno bi bilo, da bi tudi to vprašanje mešana komisija čimprej ugodno rešila!

Nujno potrebno je tudi, da se čimprej vzpostavi redna avtobusna zveza na progi Tržič-Jamlje-Brestovica-Komen. To je želja Tržičanov in vseh Kraševcev.

VZHODNO-FURLANSKI VODOVOD

V torek je imel konzorcij C.A.F.O. v Gradški sejo, ki sta se je udeležila poleg mnogih županov in občinskih komisarjev, tudi doberdobski in sovodenjski župan. Zborovalci so odobrili obračune za leti 1953/54 in 1955 ter vzeli na znanje poročilo predsednika od 1949. leta do danes. Seje sta se udeležila tudi zastopnik goriške pokrajinske uprave dr. Rebullz in tehnični ravnatelj konzorcija inženir Sirtori.

IZ TRŽIČA

Prejšnjo sredo so oddali na javni dražbi v Tržiču gradbena dela za novo moderno pošto poslopje. Samo za zidarska dela bodo potrosili 16 milijonov. Z delom bodo verjetno v kratkem začeli. Sedaj so se oglasili tudi Gradežani, ki zahtevajo, naj se zgradi tudi zanje dostojno pošto poslopje, češ da je sedanje za mednarodno letovišcarsko mesto Gradež nedostojno.

PAZITE NA GOBE!

Ponovno opozarjamo gospodinje, naj kupujejo gobe le na pokritem goriškem trgu, ker jih tam vsak dan pregledujejo izvedenci, ki jamčijo, da niso strupene. Ako jih kupiš izven pokritega trga, ti nihče ne more zagotoviti, da so zdrave. Pred dnevi se je v ulici Sv. Ivana zopet nevarno zastrupila tričlanska slovenska družina, ker se je najedla strupenih gob.

OPOZORILO VOLIVCEM

Županstvo razglasa, da naj volivci pregledajo svoje osebne izkaznice, ki jih bodo pri volitvah nujno potrebovali. Če so zapadle, naj jih takoj obnove in naj ne čakajo zadnjih dni. Naj še omenimo, da je v volilnih seznamih za Gorico vpisanih 28.572 volivcev: 12.617 moških in 15.955 žensk.

NOVA AVTOBUSNA PROGA

Dne 15. novembra so vzpostavili redno avtobusno zvezo med Gorico in Ljubljano, ki jo bosta opravljala Ribijevo podjetje in SAP iz Ljubljane. Avtobus bo vozil skozi Ajdovščino, Postojno in Vrhniko v Ljubljano ter nazaj.

Ribijev avtobus bo iz Gorice odpeljal ob 7. uri in bo v Ljubljani ob 9.45. Izpred ljubljanskega glavnega kolodvora pa bo odpeljal ob 17. uri in bo v Gorico dospel ob 19.45.

SAP pa bo odhajal izpred glavnega kolodvora v Ljubljani ob 6.30 in se bo vračal v Ljubljano ob 13.50. Doslej je sicer predvideno, da se bodo smeli rošljevati te prevažne avtobusne zveze le potniki z rednim potnim listom. Menimo pa, da bi morali to pravico razširiti tudi na potnike s prepustnicami za obmejni pas in to vsaj ob sobotah.

Od 15. junija 1957 do 15. septembra se bo podaljšala ta vožnja do Bleda.

DARILO

Števerjanska Marijina družba je darovala Alojzijevišču 1000 lir namesto cvetja na grob v preteklem tednu umrle Marijine družbenice Perine Humar.

Beneška Slovenija - Kanalska dolina

IZ VIDMA

V nedeljo, 28. oktobra, je v videmski bolnici umrl dr. Tita Cargnali, velik furlanski rodoljub in prijatelj Beneških Slovencev. Pokojnik je slovel kot najbolj razgledan mož Furlanije, nedosegljiv jezikoslovec in zgodovinar. Bil je 30 let ravnatelj mestne knjižnice »Vincenzo Joppi«, katero je vzorno uredil in obogatil z mnogimi važnimi listinami, tako da je ena najbogatejših v Italiji. Znana je po vsej Evropi ter jo dnevno obiskujejo številni zgodovinarji, tudi inozemci.

Po pokojnikovi zaslugi je knjižnica postala važna posebno za furlansko zgodovino. Dr. Cargnali je dobro poznal nad 20 jezikov in bil uradni izvedenec za vse evropske jezike pri videmskem sodišču. Zanimal se je posebno za slovensko literaturo in zgodovino. V mestni knjižnici je odredil posebni oddelk za slovenske knjige in listine. Zanimalo ga je vse, kar zadeva zgodovino Beneške Slovenije, in je bil vesel, če je mogel dati kako pojasnilo o zgodovini ene izmed naših slovenskih vasic. Naše kulturne može je neahno vzduboval, naj se nekoliko več zanimajo za domačo zgodovino ter naj o njej tudi pišejo, češ da je zelo zanimiva. »Zakaj bi ne mogli tudi vi, Beneški Slovenci, izdajati vsaj skromnega koledarčka po vzoru našega furlanskega »Strolie Furlan«, je večkrat dejal. »To bi bilo zelo koristno za ohranitev vašega lepega narečja, vaših izročil in lepih navad ter bi obenem pripomoglo, da bi se med vašim dobrim ljudstvom ohranila katoliška vera.« To je vedno ponavljal, ko se je srečal s kulturnim Beneškim Slovincem v knjižnici ali na ulici. Ko so mu ugovarjali, da bi početje šovinisti mogli smatrati za iredentizem, se je nasmehnil in rekel: »Norcev se ni treha bati; se bodo že pomirili tudi z

vami, kakor so se z nami Furlani.« Ko mu je nekdo poklonil za njegovo mestno knjižnico prvo številko »Trinkovega koledarja«, je vesel vzkliknil: »Hvala Bogu! Skrajni čas je, da ste se zbudili in prikazali vaše pozabljene doline Furlanom in Italijanom, s katerimi živite pod isto streho! To ne bo našemu ugledu nič škodovalo, ampak le koristilo.«

Pokojnik je bil velik prijatelj nepozabnega msgr. Trinka, član videmske Akademije, urednik jezikoslovnega društva »Friulana« in prepričan furlanski avtonomist. Mnogo je pisal v znanstvene revije in časnike, zlasti o zgodovini in furlanskem jezikoslovju. Bil je milega značaja, z vsemi prijazen in dobrega srca. Umrl je, ko mu je bilo 68 let. Kljub slabemu vremenu so mu v torek, 30. oktobra, furlanski domoljubi priredili velik pogreb, pri katerem so bili zastopani tudi Beneški Slovenci.

ŠT. LENART

Slabo jesensko vreme nam je hudo nagajalo, ko smo spravljali pod streho skromne pridelke, ki so nam še ostali kljub nalivom, toči, slani in prezgodnjemu mrazu ter merjascem. Ti prihajajo v našo vas in se potepajo po njivah, čeprav so lovci zelo budni.

S pridelki se ne moremo pohvaliti, čeprav smo se zanje mnogo trudili. To ne daje našim poljedelcem preveč poguma in zato se bojimo, da pojdejo iskat večje sreče v tujino celo tisti, ki so doslej ostali doma. Bojimo se, da se bodo naši hribi še bolj spraznili in da bodo merjascem sledili volkovi, saj smo pred nekaj tedni slišali po tržaškem italijanskem radiu, v oddaji »Venezia Giulia«, da so se v neki vasi pri Šempetru, pojavili volkovi, oper katere se je baje dvignilo vse prebivalstvo.

Naj ob tej priliki še povemo, da ima Sv. Lenart 1000 duš, da je pri nas 30 vaščanov nad 80 let starih in da so štirje od teh že prestopili v 90. leto. Vsi ti bi radi posnemali Jožefa Jusico iz Klenja, ki je v začetku oktobra zdrav in vesel dokončal svoje 101. leto in, kakor kaže, ne misli še na oporoko.

IZ RAJBLJA

Sindikalni zastopniki so za časa stavke odposlali oblastnikom v Vidmu in Rimu obširno spomenico, v kateri so jim razjasnili položaj delavcev ter razvoj rudnika v zadnjih 10 letih. Spomenica najprej ugotavlja, da šteje Rajbelj 1600 prebivalcev, med katerimi je 800 Italijanov iz vseh krajev države in 600 Slovencev iz Soške doline, ki že dolga leta delajo v rudniku. Delavski zastopniki nadalje ugotavljajo, da so do l. 1953 v Rajblju vsi živeli v najlepšem soglasju. Vodstvo rudnika je tedaj dobro razumevalo vsa vprašanja in potrebe trga. V vasi niso marali šovinizma; ljudstvo, ki je govorilo tri jezike, je živelo v miru in medsebojni strpnosti ter celo ljubezni.

Kriza je nastala po letu 1953; stanje rudnika je pa danes tako, da lahko prenese vsako krizo; saj je ruda bogata s kovino in ena najboljših v Italiji in Evropi. Prej so izkopal 900-1000 ton rude na dan in je družba gotovo izkúpala nadaljnjo milijardo lir letno. Danes pridobi še enkrat več, ker so cene višje in se je tudi proizvodnja povečala vsaj za eno tretjino.

Nova družba »Pertusola« pa izrablja delavstvo in rudnik čez mero ter je začela tudi odpuščati delavce. Ukinila je vse socialne pridobitve, ki so si jih delavci težko priborili.

Stavka je končana. Pogajanja bodo uredila še ostale nesporazume. Tako vsaj upa delavstvo. Dolžnost vseh, zlasti pa oblastev je, da podpro delavce v njihovem težkem, a pravičnem boju.

Pri kriških ribičih

6

R. B.

»Se izplača ta lov?«

»Pa še kako!« je pojasnjeval. »Najmanjši tun ima po pet kil; srednji tehtajo do petindvajset. Ulovili so pa že tudi take, ki so tehtali od enega do dveh kvintalov. Kadar je prava voda in če vržejo mreže na pravih točkah, je prava bogatija. To so pravi spominski dnevi v naši kriški zgodovini. Eden takih je bil 28. september 1918. Takrat je ena sama barka potegnila ven 600 rib. Njih vrednost se je vrtela okrog 80 tisoč kron. To je bil v tistih časih prav velik denar.«

»To so peli in pokušavali novo kapljo na osmihah«, sem pripomnil.

»Pa še kako! Še s prižnice sem moral priti, naj pazijo, da je tudi krona okrogla.«

Tako sva moževala. Kar sva opazila, da postajajo kolnarji nemirni. Vstajajo, sedajo, pa nekaj mahajo in krilijo z rokami.

»Zdaj bo nekaj«, sva menila z gospodom, ko so se z desne in leve oglašali kriki »Tunehoj!« V pristanu je tudi vse pokonci; barke se motovilijo k obali, pa na visoko, zdaj na jug, pa spet proti Trstu. Razvijajo in vlačijo mreže, kot jim kričijo kolnarji s svojih drogov navzdol. Vsak čoln ima svoje kol-

narje, ki pravzaprav s suhega vodijo lov in ukazujejo ribičem. Iz ladje namreč ne morejo videti, kako se vrsta tunov umika in izmotava iz mrež. Tisti zgoraj pa kot z letala gledajo pod morsko gladino in dajejo znamenja, kako naj kroži ladja, ki vleče mrežo na zunanjem koncu. Za ta znamenja so pa naši Križani uporabljali v prvi vrsti roke in pljuča. Mahala in krilila so tam zgoraj na ozki — leseni polici; njih »klapac« spodaj pa je te znake dobro razumela. Nekdo v čolnu je vedno stegoval vrat navzgor v breg, da je videl kolnarjevo mahanje rok. Napenjanje je pa moral tudi useša, da je slišal, kar so samo med seboj razumeli.

Spet se je mahanje in vpitje malo poleglo, kar zatuli krajnik na Farnih »a bauta di magra«. Moj mentor mi pojasnjuje: te besede pomenijo, da teče tok od Trsta sem. Zdaj so spodaj v čolnih kot zelektirizirani; v širokem krogu vlečejo mrežo navzven. »Kacavate«, vpije oni zgoraj: čoln vozi počasi, da se čim več tunov ujame. Zgoraj maha z roko proti tlom: ladja skoro obstane, se mirno ziblje na valovih. — Ej, spet ga je prijelo!

Zdaj pa krajnika na Oljščici. Kot iz sebe meče roke navzven in kriči »grassa, grassa«. Zapazil je vlak rib od Devina sem in daje znake, naj se mreža še malo razširi. Zopet znamenje, naj se ustavi. Vse je tiho kot pred nevihto. Kolnarji se stegujejo, da bi skoro omahnili z višine. Mreža in ladje se zibljejo; sonce že z zadnjimi žarki zlati brežine. Kmalu bi menil, da so vsi pozabili na lov in da nas je vse prevzela veličastna mavrica sončnega zatona. Spodaj nekdo po stezi polglasno pripeva tisto »Po visokem morju ziblje...«, Tiho, vedno tiše.

Še sekundo — in tam v hrastičih se zadere srednjik na ves glas »dage hap!« Kot da bi bruhal vulkan; vse je pokonci; pri kolnarjih, ki vpijejo in mahajo kot iz uma, in spodaj pri ribji tovarišiji, kjer vlečejo mreže, da pokajo jambori in vesla. Vse kriči in se spodbuja. Vsi svetniki in vsi hudirji tekajo na pomoč. »Saj jim gre le skozi zobe, ne skozi srce«, pripomni gospod, ki tudi ves zadovoljen opazuje, koliko blaga se je nalovilo v mreže.

»Ho-hoj-tune«, vpijejo kolnarji proti vasi in urno lezejo po strmih klinih s svojih zračnih opazovališč. Na to zadnje povelje se je staro in mlado usulo po križanskih stezah in stopnicah k morju pomagat, da izvlečejo težko obložene mreže na breg k »hišici«.

(Dalje.)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Pisatelji, umetniki in znanstveniki za Madžarsko

Zahodne radijske postaje so prestregle obupen radijski poziv madžarskih pisateljev za pomoč madžarskemu ljudstvu, ki ga je oddajala neka uporniška radijska postaja na Madžarskem. Glasil se je:

»Pisniki, pisatelji, znanstveniki vsega sveta! Madžarski pisatelji se obračamo na vse, poslušajte nas! Bojujemo se na barikadah za svobodo svoje domovine, za svobodo Evrope in za človeško dostojanstvo. Umrli bomo, a da naša žrtev ne bo zaman, se v zadnji uri v imenu naroda, ki ga morijo, obračamo na vas vse, na vas, Camus, Malraux, Mauriac, Russell, Jaspers, Einaudi, Eliot, Köstler, Madariaga, Jiménez, Kazantzakis, Lagerkvist, Laxness in na vse druge bojevnike duha. Prišla je ura, ko besede ne zadostujejo več. Potrebna so dejanja. Storitte kaj! Zganite se! Vzdromite Zahod iz strašne nedejavnosti! Pomagajte, pomagajte, pomagajte!«

Odzvali so se skoraj vsi svobodoljubni pisatelji in umetniki iz tistih delov sveta, kjer se lahko svobodno govorijo.

SARTROV ODGOVOR

Kot eden prvih je odgovoril na poziv Jean-Paul Sartre. »Popolnoma in brez pridržka obsojam sovjetski napad«, je zapisal v listu »Express«. »Ne da bi hotel naprtiti odgovornosti rusnemu narodu, moram reči, da je njegova sedanja vlada napravila zločin in da je boj za oblast v vodilnih krogih privedel do tega, da se je polastila skupina (»trdih« vojakov, starih stalinovčev), ki je še prekosila stalinizem, katerega je prej obsojala.«

»Če bi bili pustili Madžarski neodvisnost, bi mi lahko vzeli resno predlog maršala Bulganina Eisenhowerju za skupno intervencijo v egiptovski zadevi. Toda zamisel, ki jo je izrekel **takoj po nasilnem**

„Javna“ in „zasebna“ morala

Te dni smo spet nazorno doživeli, kako nekateri razlikujejo med »javno« in »zasebno moralno«. Človek bi mislil, da je morala samo ena in da se ne da deliti in razdvajati. Toda po pojmih nekaterih temu ni tako. Po »javni« morali je marsikaj dovoljeno, kar po »zasebni« ni. »Javna« morala n. pr. dovoljuje, da vojska ene države brez opravičenega vzroka vdre v drugo državo in jo zasede ali ji menja zakonito izvoljeno vlado. Politikom in generalom, ki ji zapovedujejo, se zdi to čisto v redu in prav. V zasebnem življenju pa jim še na misel ne pride, da bi vdrl v tujo hišo in jo zasedli ali vrgli iz nje gospodarja in nastavili drugega. Ljudje bi jih takoj proglasili za norce ali zločince in bi poklicali rešilni avto, da jih odpelje v umobolnico ali v zapor. Danes jih pa samo kak hud političen nasprotnik proglasi za norce in zločince, če vdrejo v tujo državo in ubijajo v njej nedolžne ljudi. Pri tem seve pravi, da rešujejo le red in mir.

»Zasebna« morala prepoveduje delati krivico bližnjemu. Človeka uči celo vljudnosti do bližnjega. »Javna« morala pa dovoljuje, da dela drugemu narodu krivico, kolikor hočeš, ali bolje rečeno, moreš. Tako n. pr. ni nič čudnega, da nekdo odstopi v tramvaju starejšemu človeku sedež, v »javnem« življenju pa bo isti človek hujskal k sovraštvi proti ljudem tuje narodnosti in jih ob priložnosti tudi pobijal. »Zasebna« morala zahteva, da se človek pobriže za ponesrečenca na cesti, »javna« morala pa dovoljuje, da zasadi država drugi državi nož v hrbet, kar so te dni prav nazorno pokazali Angleži in Francozi.

Po »zasebni« morali je grdo lagati, »po javni« morali pa je to le diplomatska spretnost oziroma »politika«. Tako slišimo in beremo, da so uporniki, ki so se vzdignili, da bi se iznebili zasovražene oblasti, ki jih je že predolgo gnjavila, »protirevolucionarji« in »reakcionarji«, vlada, ki so jo pripeljali tujci v deželo na svojih tankih, pa je »revolucionarna« in »napredna«.

Tako je danes na svetu. In zato se dogajajo take stvari, kot sta bila napada na Madžarsko in Egipt in kar bo morda še sledilo. Dogajale pa se bodo vse dotlej, dokler bo veljala v javnem življenju druga morala kot v zasebnem.

nastopu na Madžarskem, je s tem postala smešna in politični manevar...«

ROGER IGOR

Znani francoski levičarski pisatelj Roger Igor, ki so ga smatrali za komunisto, je objavil v tedniku »Demain« izjavo, v kateri je zapisal: »Sovjetske čete pobijajo upor madžarskega naroda. Ne vem, kaj bodo napravili na to francoski stalinovci. Vem pa, da se je treba, kadar teče človeška kri, odločiti in brez pomote: pomota je zločin. Če bi privolil v to, da bi prijateljsko občeval s človekom, ki ploska zločinu in žali žrtev, bi bil sam sokrivce.«

ANDRÉ BRETON

Pesnik André Breton je zapisal v »Combatu«: »Društvu madžarskih pisateljev... bi hoteli dati vsaj tole zagotovilo: zahtevali bomo strog odgovor od vseh, ki bodo madžarskim pisateljem odrekli dokaz svoje vzajemnosti, kot tudi odgovor od vseh onih, ki bodo še dalje paktirali z morilci...«

ALBERT CAMUS

je zapisal v dnevniku Franc-Tireur tole: »Naši madžarski bratje, ki so odrezani v trdnjavi smrti, gotovo ne vedo, kako silen val nevolje je zajel francoske pisatelje in jih zedinil v polni soglasnosti. Prav imajo (Madžari), ko pravijo v svojem pozivu, da besede ne zadostujejo več in da je zaman samo žalovati za križano Madžarsko. Resnica je, da svet, ki je po letih zamude nenadno našel silo ter posegel vmes na Bližnjem vzhodu, nasprotno dopušča uničenje Madžarske. Ze pred dvajsetimi leti smo dopustili, da so orožje in čete tuje diktature uničile špansko republiko. Ta strahopetnost-se nam je maščevala z drugo svetovno vojno. Sibkost Združenih narodov in njihovih divizij nas vodi počasi v tretjo svetovno vojno, ki že trka na naša vrata. Trka in bo vstopila, če ne bomo uveljavili po vsem svetu mednarodne zakonitosti za varstvo narodov in posameznikov...«

SURREALISTIČNI UMETNIKI

Skupina francoskih surrealističnih pisateljev in umetnikov je objavila v istem dnevniku oster protest, v katerem je med drugim rečeno: »Fašisti so tisti, ki streljajo na ljudstvo.«

Pesnik Pierre Emmanuel je napisal za literarni tednik uvodnik s pomenljivim naslovom »Veliki zločin nad revnimi.«

Telo streš, duha pa ne!

V prvi svetovni vojni so se nemške armade razlile kot povodenj tudi preko Belgije. Vse kulturno in gospodarsko življenje je na mah zastalo. Zaprl so šole, znanstveniki so odložili knjige in pero v znak ogorčenja proti nemški krivici. Nemško poveljstvo je začelo vlačiti v internacijo zlasti razumnike in profesorje, ker se je zavedalo, da prav ti močje s silo svojega duha vodijo množice k notranjemu odporu proti nasilju.

Nekega dne je policija vdrla tudi v stanovanje zgodovinarja in vseučiliškega profesorja Henrija Pirenna in ga odgnala v taborišče Orefeld; potem v Holzminden med desetisoče jetnikov. Tu je bilo le dvoje močje: da stre človeka lakota in moreče okoliže ali pa da s silo duha vztraja in se reši. Zena je možu pisala v taborišče: »Nekatere nesreča stre, druge pa ojekleni«. Stari znanstvenik je bil med drugimi. Začel je s predavanji o zgodovini Belgije in je vedno številnejšim poslušalcem trpinom jetništva iz zgodovine dokazoval, da se tudi v navalu grdih človeških nagonov poraja zavest medsebojne ljubezni in človeškega bratstva; da surova sila trenutno zmaguje, končno se pa umakne pred vzvišeno močjo duha. Prej surova množica od vseh vetrov natepenih jetnikov je postala človeška skupnost Zato so Nemci apostola duha preselili v samotno gorsko vasico, da bi mu odvzeli vpliv na okolje.

Tudi ta osamelost ga ni strla. V dolgih mesecih je brez pripomočkov, iz golega spomina in v svetem navdušenju napisal štiristo strani evropske zgodovine zadnjih dvanajstih stoletij. Čudovito delo, katero

Množica francoskih pisateljev je poleg tega podpisala goreč protest proti človeški grozotni vlogi, ki jo igrajo Sovjeti na Madžarskem. Kot prvi ga je podpisal François Mauriac, njemu se je pridružilo več sto najuglednejših francoskih književnikov, univerzitetnih profesorjev, umetnikov in drugih kulturnih delavcev. Med najbolj znanimi so Marcel Achard, Hervé Bazin, André Breton, Albert Camus, André Chamson, Roland Dorgelès, Georges Duhamel, Pierre Emmanuel, Jean d'Esme, Luc Estang, Stanislas Fumet, Fernand Gregh, Jean Guéhenno, Roger Igor, Gabriel Marcel, Louis Martin-Chauffier, André Maurois, Claude Mauriac, Henri Mondor, Jean-Claude Perrin, Jules Romains, Charles Ronsac, Jean Rostand, Denis de Rougemont, David Rousset, Jean Schlumberger, Charles Vildrac, Paul Villard in Jean Wahl.

OGLASILI SO SE TUDI ITALIJANSKI PISATELJI

Podobne proteste so podpisali književniki vseh drugih svobodnih evropskih narodov, med njimi tudi italijanski, tako Alberto Moravia, ki se je pred kratkim vrnil iz Sovjetske zveze.

Obenem je protestiral »Mednarodni odbor za znanost in svobodo«, ki predstavlja najuglednejše napredne znanstvenike sveta. Protest je podpisalo 40 njegovih najodličnejših članov, med katerimi so Karl Jaspers, Jacques Maritain in znani ameriški atomski znanstvenik Robert Oppenheimer.

KULTURNE VESTI

V Sarajevu bo začel izhajati z novim letom nov mesečnik pod naslovom »Izraz«. Posvečal se bo problemom književnosti in drugih kulturnih panog, pričemer bo njegovo obzorje prvenstveno jugoslovansko v najširšem pomenu besede.

Zaradi preobremenjenosti tiskarn je izšel šele te dni iz tiska prvi letni zvezek »Kronike«, časopisa za slovensko krajevno zgodovino. Časopis prinaša obilo zanimivega gradiva iz slovenske preteklosti, osvetljuje zlasti posamezne področja in zgodovino mest.

V Moderni galeriji v Ljubljani je odprta VI. mednarodna razstava umetniške fotografije, na kateri razstavlja 255 fotografov iz 31 držav.

Proti sovjetskemu nasilju na Madžarskem je protestiralo 150 sodelavcev francoske revije »Esprit«, ki ji je bila blizu predvojna revija Edvarda Kocbeka »Dejanje«.

Burmansko kulturno odposlanstvo je obiskalo Jugoslavijo. V delegaciji sta tudi pevski zbor in balet, ki sta nastopila v Ljubljanski Operi.

je po očetovi smrti dopolnil z letnicami njegov sin.

Profesorju je v izgnanstvu omahnila roka. Po njegovih smernicah pa je po drugi svetovni vojni Jacques Pirenne napisal obsežno »Občno zgodovino.« V uvodu pokaže, da sta duh in vzajemnost vodilni silnici človeškega dogajanja. Zgodovina, pravi, je stalno nadaljevanje vzajemnosti. Kakor je v družbi življenje vsakega posameznika pod vplivom vseh so ljudi, tako se tudi zgodovina narodov razvija od vseh početkov v povezanosti z ostalimi narodi. Besede Kristusove, tudi nauki Bude, niso-li pretresli vsega sveta? Iznajdba parnega stroja v Angliji, ni odločilno vplivala na usodo vseh narodov? Misli in ideje pregnetejo kot kozmični žarki ves svet. Človeštvo podzavestno čuti te medsebojne vplive, ki ga povezujejo v času in prostoru od vekov do vekov.

Kljub dvigom in padcem si je človeštvo v zgodovini nakopičilo zaklade moralnih vrednot; k tem so svoj delež doprinesli vsi narodi in vsi rodovi. Zato mora biti razgled, ki ga nudi zgodovina, kljub vsemu optimističen. Duhovne vrednote, enkrat odkrite, žive iz samih sebe, vedno pripravljene, da se kot dragulj razžarijo pred očmi ljudi, ki so dobre volje.

Tako konča slovesni uvod v občo zgodovino, ki je vzniknil iz zavesti, da se telo lahko stre, duh pa nikdar. Ta zavest nam je v težkih, v snovnost zakonih naših časih močno potrebna.

r. b.

* V prevodu »Storia universale«, Sansoni, Firenze.

GOSPODARSTVO

LISTJE ODPADA — DREVESA SE GOLILJO

Rastline se pripravljajo k zimskemu požitku in odkladajo svoj okras — liste. Gole in žalostne bodo, dokler jih spomladanski sončni žarki ne obudijo k novemu življenju.

Kmet, pa naj bo sadjar ali vinogradnik, ima razumevanje za lepoto narave, za krasoto v cvetoči pomladi, a samo ta krasota ga ne more zadovoljiti. Pestrega travnika z mnogimi cveticami ne gleda z očmi meščana, ki se ne more načuditi te božje narave. Kmet vidi v takem travniku samo neljub plevel. Zaveda se namreč, da, kdaj raste cvetica, bi morala biti sočna trava, ki edina nekaj zaleže v njegovem gospodarstvu.

Kmet zato ne gleda jesenskega odpadanja listov z očmi pesnika in sanjača, temveč z očmi gospodarja, ki ve, da ga sedaj čakajo posebna opravila, in sicer:

Listje gozdnih rastlin bo pograbil in porabil za steljo, tako da bo imela živina v dolgih zimskih mesecih suho in toplo ležišče.

Skrbno bo tudi pograbil listje sadnega drevja, a ga ne bo uporabil za nastilj, ker se dobro zaveda, da se s tem listjem razmnožujejo različne glivične bolezni, ki sadnemu drevju škodujejo. Zato bo listje sadnega drevja sežgal. S tem bo uničil tudi različne nerazvite, gnile in osušene sadne plodove, ki so padli z drevesa. Skrbno si bo ogledal tudi vsako sadno drevo, da niso na vejah morda še taki plodovi, ki so glavni vzrok, če sadje napadajo različne bolezni. Vse take plodove bo pobral in sežgal.

Ko bo zadeva s listjem urejena, si bo sadjar zopet ogledal drevo in ugotovil, ali ima kakšno vejo suho ali nalomljeno. Te veje bo odstranil s tanko, a ostro drevesno žagico, rane pa obrezal s cepilnim nožem. Odstranil bo tudi veje, ki kvarijo drevesno krono.

Brž ko bodo breskve gole, najpozneje pa konec tega meseca ali v začetku prihodnjega, jih bo z 2% raztopino modre galice in apna poškopil proti kodravosti. To jesensko škropljenje zaleže več kot tisto konec zime. Toda tudi to škropljenje moramo izvršiti, in sicer sredi marca. Gole breskve škropimo torej dvakrat z raztopino modre galice in apna. Ostalo sadno drevje bomo škropili pozimi.

In listje trt v vinogradu? Ti listi so glavni nosilec oziroma prezimovalec peronosporne in oidija. Zato je potrebno, da ga skrbno pograbilimo in sežgemo. Če bi vsi tako delali, bi prihranili mnogo dela in dragih škropil, ker se niti peronospora niti oidij ne bi tako obupno širila. Sežgani moramo seveda tudi vse rozge, vse rozge, ki jih odstranimo z obrezovanjem. To pa naši vinogradniki že tako delajo.

TOPLOTA V PRAŠIČJEM HLEVU POZIMI

Nekateri menijo, da prašičem ni mraz, saj jih pred njim varuje debela plast masti! To zmotno prepričanje imajo mnogi naši ljudje. Ali niste nikdar videli debelega prašiča, kako se je zaril v steljo, če jo je imel na razpolago?

Če je hlev topel, pa naj si bo prašičji ali goveji, se bodo v zimski dobi živali bolje razvijale in hitreje opitale. To je tudi umlji-

vo: če je v hlevu mraz, mora žival porabiti ranogo krme samo za vzdrževanje telesne toplote in le ostali del pride v poštev za opitanje.

Z razsežnimi poskusi so ugotovili, da je za prašiče najprimernejša naslednja toplota: za mlade pujske v starosti do 3 tednov je najprimernejša toplota med 22 in 25°C; za do 2 meseca stare 18 do 20; za rastoče 15 do 18; za prašiče, ki jih pitamo, pa kakšno stopinjo več, to je 17 do 18° C. Debeli prašiči potrebujejo torej tako toploto, kot jo ljubimo ljudje.

RACA »KHAKI CABELL«

se zelo hitro širi po svetu, to pa predvsem zaradi velike nesnosti. Mnogo znanih primerov pravi, da znesejo race te pasme letno nad 300 in tudi 360 jajc srednje teže 70 gramov. Poleg tega je ta pasma skromna glede hrane in ostale nege.

PROTI PLEVELU IN SUŠI

posebno v drevesnicah, uporabljajo vedno več časopisnega papirja. Tega zdrobijo in premešanega z navadno vodo spremenijo v nekakšno kašo in s to obljujejo drevesca. Zdrobljeni papir napravi neprodarno skorjo, ki ne dovoli plevelu, da bi se razvil; istočasno je tudi izhlapevanje iz zemlje zelo pičlo.

KOMASACIJA V FRANCIJI

Pod komasacijo razumemo združevanje majhnih parcel v velike in zaokrožene in

zatem razdelitev teh velikih parcel med kmetovalce. Ti imajo potem namesto mnogih, majhnih in raztresenih parcel le nekaj velikih, in to kolikor mogoče blizu doma.

Pisali smo že, da je taka komasacija v teku v Zapadni Nemčiji.

Tudi francosko kmetijstvo trpi zaradi preštevilnih malih in raztresenih parcel. Zato je bil sprejet zakon o komasaciji. Trenutno izvajajo komasacijo v 2267 občinah s površino 1.641.068 ha. Če se bo pa delo tako vleklo kot dosedaj, bo potrebnih celih 70 let, preden bo komasacija izvedena v vsej Franciji. Zato je kmetijsko ministrstvo odredilo, da se mora delo pospešiti.

V eni občini, kjer je bila komasacija že izvedena, porabijo sedaj 20% manj časa za žetev, 25% manj za košnjo in 30% manj za oranje. Proizvodnja pa se je zvišala za 15%.

TOVARNA

Princič

KRMIN - CORMONS

TELEFON ŠT. 32

Izdeluje vsakovrstno pohištvo, spalnice, jedilnice, kuhinje i t. d. Izvrši vsako delo po naročilu. Prodaja po tovarniških cenah, jamči za solidno delo.

Športni pregled

XVI. OLIMPIADA POZABLJENI IDEALI

»Olimpijska vas« v Melbourne se dnevno bolj napolnjuje. Zadnji razburljivi politični dogodki v Evropi in na Srednjem vzhodu so segli tudi v športni svet in spravili v nevarnost potek olimpijskih iger. Povzročili so, da so poleg Egipta in Iraka odpovedali nastop tudi Španija, Nizozemska, Libanon in komunistična Kitajska. Tudi udeležba Grkov in Norvežanov je bila v nevarnosti, Madžari in Švicarji pa so odpovedali preklicali. Prireditelji so zelo zaskrbljeni, ker menijo, da se na ta način grobo kršijo miroljubna olimpijska načela, ter grenko pripominjajo, da ni bilo še nikdar toliko težav, kot na tej olimpijadi. Avstralski žigosajo blatenje velikih idealov bratstva in trdijo, da vsi narodi potrebujejo v teh napetih časih prijateljske stike, ki jih ustvarjajo olimpijske igre. Z neverjetnim navdušenjem skušajo Avstralski pripraviti vse, da bi olimpiada čimbolje izpadla. Zavedajo se namreč, da predstavljajo igre prvi večji stik z vsem ostalim športnim svetom. Njihovemu navdušenemu pričakovanju so pa odstopi raznih držav zadali hud udarec. Silno so zamerili Južni Afriki, ki je izključila iz moštva vse temnopolne atlete.

Olimpijska bakla je medtem dospela v Cairns. Na avstralskih tleh jo je sprejel domačin Verevis, grškega porekla, in s tem simbolično povezal stare igre z novimi. Ta je baklo izročil potomcu starega avstralskega plemena.

AMERICANI, RUSI IN DOMAČINI

V Melbourne so prvi dospeli Malezijci. Najbolj pričakovani pa so Američani, ki prihajajo s posebnimi letali. Škoda je, da so zaradi zastarelega načina izbiranja olimpijskega moštva izpadli iz njihovega moštva mnogi odlični atleti, kot so Sime, Held in drugi. King, ki je že dvakrat izenačil svetovni višek na 100 metrov, bo nastopil samo v štafeti. Posebno zanimanje je vzbudil veslač Kelly, ki je brat filmske zvezde in sedanje princesinje Monaka Grace Kellyjeve. Nogometaši ZDA sedaj gostujejo na daljnem Vzhodu in žanjejo lepe uspehe. Kot je znano,

bodo ti prvi nasprotniki Jugoslavije. Ruse so sprejeli precej hladno. Prišli so z ladjo »Gruzija«, ki je dospela z veliko zamudo. Z njo je potovalo tudi precej Madžarov in Poljakov. Ker o ladji ni bilo več dni nobenih vestí, so mislili, da je postal trtež viharjev. Najbolj pričakovana sta bila atleta Krivososov in Kuc. Prisotna bo tudi Ponomareva, ki je precej znana zaradi nedavne londonske afere. Sovjetsko zvezo bo zastopalo 325 atletov, ki bodo nastopili v vseh disciplinah razen v jadrnanju.

Gostitelji bodo nastopili s 300 atleti, in sicer v vseh športih. Največ možnosti za uspeh imajo plavalci, ki se za to veliko preizkušajo že dolgo pripravljajo. V najboljši moči je Crappova, ki je pred nedavnim zrušila precej svetovnih rekordov. Mnogo obetata tudi plavalec Heinricks in tekač Leane.

POVSOD VELIKE DENARNE TEZAVE

Ker je Avstralija zelo oddaljena, so se vse športne organizacije znašle v veliki denarni stiski. Zato bo precej držav poslalo na olimpiado omejeno število športnikov. Celo Angleži so na čuden način zbirali sredstva za potovanje. Prirejali so modne revije in najrazličnejše zabavne večere, da bi nabrali potrebni denar. Norvežani so precej časa omahovali, ali bi nastopili. Končno so se prijavili in odpotovali. Belgijci bodo dospeli le štiri dni pred začetkom iger. Doma so pa pustili svetovno znanega Moensa, ki se je med pripravami poškodoval. Presenetljivo malo je Švedov, ki veljajo povsod za favorite. Simbolična bo tudi reprezentanca Izraela. Finska bo na tej olimpijadi prvič nastopila brez metalcev kopja, čeprav so mnogo boljše kot marsikateri drugi. V Argentini so se hudo prepirali, ker so izključili iz reprezentance vse športnike, ki jih je svoj čas podpiral Peron. Kolesarji in veslači bodo zato ostali doma. Številno moštvo je poslala Francija, ki bo nastopala v vseh športih. Madžarska je poslala 106 atletov in kar 66 spremljevalcev. V moštvo je tudi Csermak. Itharos pa bo prisoten v Melbourne le kot radijski poročevalec. Zahodna in Vzhodna Nemčija nastopata z enotnim moštvom, ki šteje 169 atletov. Če pa niso vznemirile toliko finančne skrbi, ker je pri njih šport organiziran po sindikatih. Njihova najbolj znana predstavnik sta nedvomno Zatopek in Skobla. Jugoslovani so že odpotovali. Največ upanja na uspeh imajo waterpolisti, ki so se vadili v Bukarešti. Lahkoatletci so se pripravljali v Splitu. Tudi Italijani so precej močni in jih smatrajo za favorite v več športnih panogah. **TAD**

14

Za
naše
n
a
i
m
l
a
i
š
e
T
r
i
j
e
h
r
i
b
o
l
a
z
c
i

Maršalov dvojnik

6

To je bilo edinkrat, ko sem videl Heywooda zmedenega. O zadevi nisva več spregovorila.

Ko je preteklo še nekaj dni, sem se tako vživel v svojo vlogo, da sem v resnici jaz bil Montgomery. Včasih sem se zavedal, da igram njegovo vlogo tudi, ko sem sam.

Ko smo nekoč pristali z letalom, me je Heywood vprašal: »Kako pa je z Vašimi živci?«

Z enakim glasom kot Monty sem odrezavo vsekaj: »Živci? Ne govorimo neumnosti, dragi Heywood!«

Oprostite, general, se je začel prav resno opravičevati.

Po enem tednu sem se spet vrnil v Alžir. Zavedal sem se, da sem svojo nalogo rešil ne samo brez nezgod, ampak da bi je celo bolje ne mogel. Zvedel sem tudi, da ni nihče ob srečanjih z mano najmanj podvomil, da bi ne bil jaz general Montgomery, v pravi in resnični podobi.

Zdaj je manjkalo le še malo dni do izkrcanja v Franciji. Moja naloga je bila dokončana.

Nekoga dne sem se v avtu peljal na poveljstvo generala Wilsona. Tja sem šel z vso slavo, uniformo in spremstvom maršala. Po končanem raportu sem se preoblekel v svojo staro poročniško opravo. Palačo sem zapustil skozi stranski izhod, da me ni nihče niti opazil. Moja podobnost z generalom Montgomeryjem je tudi brez maršalske oprave povzročala resne skrbi glavnemu stanu.

Dokler se ne začne napad na Francijo, je še vedno nevarno, če sovražni vojniki odkrijejo mojo tajnost. Zato sem se na višje povelje že drugi dan vkrcal na letalo, ki me je odpeljalo v Kairo. To je bilo edino večje mesto v bližini, kjer sem se lahko zgubil med množico, ne da bi zapustil sledove. Tu sem tudi ostal do izkrcanja v Normandiji.

Dolgo časa sem se spraševal, ali je moja težavna naloga dvojnštva prinesla kakšno korist. Po vojni so mi povedali, da je pojav maršala Montgomeryja v Severni Afriki povzročil v nemškem glavnem stanu veliko zmedo. Rommelove oklepne divizije so ostale na afriškem bojišču; zato se je tem lažje posrečil vdor v Francijo.

Pozneje sem tudi zvedel, kako tvegana je bila moja naloga in v kakšni stalni nevarnosti je bilo moje življenje.

Ko je prišla v Berlin novica, da namerava Montgomery — jaz — pregledati Bližnji vzhod, je nemško vrhovno poveljstvo dalo ukaz, naj se generalovo letalo na poti sestrelji. Takoj za tem je pri-

TEDENSKI KOLEDARČEK

18. novembra, nedelja: Odon, Milko
 19. novembra, ponedeljek, Elizabeta, Liza
 20. novembra, torek: Edmund, Srečko
 21. novembra, sreda: Darov, D. M., Marija
 22. novembra, četrtek: Cecilija, Cilka
 23. novembra, petek: Klemen I., Milivoj
 24. novembra, sobota: Janez od Križa

VALUTA — TUJ DENAR**Dne 14. novembra si dobil oz. dal za:**

ameriški dolar	635—639 lir
avstrijski šiling	23,25—23,90 lir
100 dinarjev	71—77 lir
100 francoskih frankov	150—157 lir
funt šterling	1620—1645 lir
nemško marko	147—148,50 lir
pesos	20—21 lir
švicarski frank	147,75—148,75 lir
zlato	730—740 lir
napoleon	5000—5200 lir

RADIO TRST A

Nedelja, 18. novembra, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 11.30 Vera in naš čas; 12.00 Oddaja za najmlajše; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Slovenski zbori; 20.30 Orkester Srečka Dražila; 21.00 Puccini: »Gian-ni Schicchi«, opera v 1 dej.

Ponedeljek, 19. novembra, ob: 19.15 Radijska univerza; 20.30 Ženski kvartet Večernica; 21.00 Znanost in tehnika; 21.30 Slovenske balade.

Torek, 20. novembra, ob: 13.30 Glasba po željah; 19.15 Zdravniški vedež; 20.30 Koncert operne glasbe; 21.00 Diego Fabbri: »Zapeljivec«, drama v 3' dejanjih — igrajo člani Radijskega odra.

Sreda, 21. novembra, ob: 18.00 Koncert pianista Darka Lukiča; 18.30 Pisani balončki; 19.15 Radijska univerza; 20.30 Vokalni tercet Metuljček.

Četrtek, 22. novembra, ob: 12.55 Kmečki kvartet; 19.15 Sola in dom; 21.00 Dramatizirana zgodba — M. Jeras: Dunajske zgodbe — »Pekel na domačiji«; 22.15 Sibelius: Simfonija št. 5.

Petek, 23. novembra, ob: 13.30 Glasba po željah; 19.15 Radijska univerza; 21.00 Umetnost in prireditve v Trstu; 22.00 Iz svetovne književnosti in umetnosti.

Sobota, 24. novembra, ob: 12.55 Domači odmevi — orkester S. Tamše; 16.00 Utrinki iz znanosti in tehnike; 18.00 Koncert pianista P. Sivica; 19.15 Sestanek s poslušalkami; 21.00 Teden v Italiji; 21.15 Slavne skladbe velikih mojstrov.

Izdaja Konzorcij Novega lista

Odgovorni urednik Drago Legiša

Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20
 Telefon 29-477

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Vprašanje št. 313: Imam ženo in dva šoloobvezna otroka. Zaslužim 26.000 lir mesečno (brez družinskih doklad) in za stanovanje plačam najemnino. Ali sem dolžan, oziroma me lahko prisilijo, da plačujem družinski davek?

Odgovor: Družinski davek, ki gre v izključno korist občinske uprave, mora plačati vsaka družina, ki ima več letnega dohodka kot znaša najnižja mera. Ta mera je za občino Gorica 270.000 lir (za Trst 335.000, za naše manjše občine pa 180.000 lir). Vi pravite, da imate mesečno 26.000 lir plače, torej imate letno 312.000 lir dohodkov samo od plače. K tem dohodkom pa morate prišteti tudi družinske doklade in morebitne druge dohodke, razen božične nagrade in nadur. V vašem primeru znašajo družinske doklade 130.400 lir, to je za dva otroka po 4.342 lir in za ženo 3.016 lir mesečno. Če seštejemo oba zneska, dobimo 442.400 lir celokupnega dohodka. Za določitev podlage za družinski davek moramo od te vsote odbiti najnižjo mero — kot reče no za Gorico 270.000 lir, tako da dobimo 172.400 lir. Od te vsote se nadalje odbije po 50.000 lir za vsako osebo v breme, v vašem primeru 150.000 lir za 3 osebe, tako da dobimo obdavčljivi dohodek 22.400 lir. Od tega zneska odbijejo občinske uprave nadaljnjih 30-40%. Če bi pri vas odbili le 30%, znaša to 6.720 lir in za obdavčljivi dohodek za družinski davek bi ostalo v vašem primeru 15.780 lir. Davek pa znaša le gotov odstotek od obdavčljivega dohodka. Ta odstotek znaša za vse obdavčljive dohodke do 200.000 lir, torej tudi v vašem primeru, 2,40%. Če napravite tozadevni račun, dobite znesek 378,64 lir, ki bi predstavljal čisti družinski davek, ki ga morate plačati. K temu znesku pa je potrebno dodati še odstotek izterievalnice davkov, tako da se končni davek mora sukati okoli 400 lir na leto oziroma na približno 67 lir vsaka dva meseca. Mogoče pa je, da ste obdavčen na višji podlagi. V tem primeru ste pa sam kriv, ker niste o pravem času napovedali svojih dohodkov. To je namreč potrebno storiti vsako leto v dobi med 5. in 20. septembrom.

Vprašanje št. 314: Prosim vas, da javite v vašem listu letošnje cene za mlada drevesa in trte. Kje bi jih naročil?

Odgovor: Cene veljajo za enoletna drevesca in trte, in sicer za posamezne kose. Za večje količine so cene nižje. Cene pa veljajo franko drevesnica oziroma trtnica in je torej potrebno prišteti še strošek za ovojnino in prevoz. Breskve stanejo 220-240 lir, češnje 180, hruške na divjaku 220, hruške na kutini 180, jablane 180, češplje in slive 190, marelice 180, kaki 200, namizne sorte trt 50-60, sorte za vino 45-50, ameriški korenjaki (podlaga za cepljenje) 15 do 20 lir. Drugo sadno drevje se pri nas itak ne izplača. Kje bi jih naročil? Brezplačne reklame ne čemo delati nikomur, posebno ko ni težko iztakniti naslovov velikih drevesnic. Obrnete pa se lahko na vsako trgovino s semeni, ki vam bo željeno naročila.

Vprašanje št. 315: Čital sem, da so ponudili Amerikanci za dirkača »Ribot-a« nad eno milijardo lir, a da ga gospodar ni hotel dati. In vendar ga je go-

spodar umaknil iz dirk. Kako se mu bo ta konj izplačal, če pa ne bo več dirkal za nagrade?

Odgovor: Gospodarji bodo uporabljali dotičnega žrebca (Ribot) za rejo in vsaka skočnina stane več kot milijon lir. Baje so skočnine že zagotovljene za obe prihodnji leti.

OBREKOVANJE

Pretekli teden je naše uredništvo prejelo poročilo o manifestaciji tržaškega slovenskega dijaštva za Madžarsko. Poudarek je bil na zadnjem odstavku, ki je vseboval oster napad na ravnatelja Slov. trgovske akademije dr. Turino.

Ker smo bili mnenja, da poročilo ni točno, ga nismo priobčili. Pozneje smo res ugotovili, da je bilo lažno.

Zato pa je poročilo priobčil Katoliški glas in s tem vrgel blato na ravnatelja slovenske šole; na isti strani je očital list Primorskemu dnevniku, da ne- točno poroča o neki dijaški manifestaciji.

Uredniki so bili očitno mnenja, da je vse dopuščeno, tudi ubijati čast bližnjega, le da to delaš na »katoliški podlagi«.

**SLOVENSKI ODER PRIREDI
 V PONEDELJEK, 26. NOVEMBRA, OB 20.30
 V AVDITORIJU**

Večer belih vrtnic

veseloigro Janeza Prepeluha
 Vabimo vse Slovence, da se udeležijo prireditve

**SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE
 za Tržaško ozemlje**

**V SOBOTO, 17. NOVEMBRA, OB 20.30
 NA KONTOVELU
 RADE PREGARC**

Šagra

**V NEDELJO, 18. NOVEMBRA, OB 16. in 20.
 URI V PROSVETNI DVORANI V GORICI
 GOGOLJ**

Ženitev

**V TOREK, 20. NOVEMBRA, OB 20.30
 V KINODVORANI V SKEDNJU
 RADE PREGARC**

Šagra

spel tajnim nemškimi agentom nov ukaz, naj Montyja ubijejo v Španiji ali Afriki.

Še bolj vroče je postalo, ko so Nemci sklenili, da se je treba natančno prepričati, če sem jaz v resnici Montgomery. Končno jih je moje do pičice natančno izvedeno dvojništvo le preverilo in prevaralo. Zdaj mi je pa nehote Hitler sam rešil življenje, kajti pri mojem potikanju sem ter tja bi me nemški izvežbani agenti z lah-koto ustrelili. Hitler je namreč ukazal, da se na noben način ne sme spraviti s sveta maršal Monty, dokler se ne bo natančno dognalo, na kateri točki obale se nameravajo zavezniki izkreati. Tega pa Nemci niso nikoli odkrili.

Ko so se zavezniške vojske izkrcale v Normandiji, sem se z letalom vračal na Angleško. Bil sem pač eden izmed nepoznanih nižjih častnikov. Spotoma smo se ustavili v Gibraltarju. Na letališču smo čakali, da nas prepeljejo prenočit v hotele. Med čakanjem so se vsi moji tovariši sopotniki, po večini pripadniki vojnih edinic, zbrali v baru kraj letališča.

Tudi jaz sem vstopil in se naslonil na visoko mizo. Tedaj sem zaslišal rezek glas v angleščini s tujim poudarkom: »S čim Vam smem postreči, gospoda?« Dvignil sem oči in ugledal moža srednjih let, s sivimi lasmi, gostimi obrvmi in prodirnim pogledom.

Moj sosed, pomorski častnik, ki je zaslišal natakarnje tuji na-

glas, ga je potrepeljal po rami: »Ste precej daleč od svojega doma, kajne?«

»E, ho precej milj«, je odvrnil nagovorjenec. »Sem Norvežan.«

Nekaj se mi je posvetilo v možganih, ko sem zaslišal te besede. Ne vem čemu, kar mrzlo me je spreletelo in sem se obrnil ter hitro odšel skozi vrata. Na pragu sem se ozrl samo za stotinko sekunde. Brž sem spoznal tistega Norvežana tajnega vohuna nemške mreže. Bil je prav tisti, ki mi je dal takrat, lko sem na istem letališču igral Montgomeryja, toliko opraviti, da sem mu obesil napačno krmo, ko sem z guvernerjem tako na glas govoril o skrivnih načrtih zavezniških vojnih stanov.

Bog znaj, če bi mi prijazno odgovoril na vprašanje, ali je nemško poveljstvo kaj ukrenilo proti »načrtu 303.«

Tako se končajo zgodbe angleškega igralca in poročnika M. E. Cliftona Jamesa. S svojo uspelo igro da je posnela videz in vse kretnje maršala Montgomeryja, je povzročil, da je nemško vrhovno poveljstvo dosti čet vzelo iz postojank v Normandiji in jih razpostavilo bolj na jugu, kjer napada sploh ni bilo. Tisočem zavezniških vojakom je igralec rešil življenje in je z nedolžno mimiko več pripomogel k zmagi nad Nemci kot na stotine drugih agentov.

Kje se James Clifton danes nahaja, bomo pa morda zvedeli pozneje.

K O N E C